

PANUN pakinoita

Vanhan opettajan mentyä

Pari viikkoa sitten toi posti kirjekortin, johon vapisevalla vanhan miehen käsialalla oli piirretty muutamia kohteliaita rivejä ja ystävällinen loppuverhdys, kuin hyvästijätöksi. Pari päivää sen jälkeen luin lehdestä, että noiden rivien kirjoittaja, vanha opettajani ja lukemattomien oululaisten ja muidenkin pohjalaisten tuttu Walter J. Snellman oli poistunut manan majoille 86 ajastaikkaa elettyään.

Hiljainen hetki.

Jos haluaisi oikealla tavalla näin alakerrassa kunnioittaa Walter J:n muistoa, pitäisi tähän kirjoittaa muutamia rivejä latinaksi. Mutta oppilaalta se kävisi niin työläästi ja vaatisi niin suuren sanakirjan, että Vanha Opettaja varmasti säästäisi vaivasta. Sillä paitsi vanha klassikko, oli professori Snellman kunnon humanisti ja suhtautuisi varmasti humanisesti vaikeuksiini. Vanhimmat muistoni hänestä palautuvat sitäpaitsi niin kauas kuin Oulun lyseon ensimmäiselle luokalle, jolla ystävämme »Möla» opetti meille äidinkielen aakkosia, ainakin aakkosia kieliopissa. Möla — niinpä niin, siten me häntä kutsuimme ja siten kai häntä kaikki Pokkitörmän lyseolaiset kutsuivat myöhemminäkin vuosina! Ei tuo nimitys varmastikaan mikään pahan tahdon ilmaus ollut, sillä minulle on jäänyt sellainen mielikuva, että opettajalla aina oli veitikka silmäkulmassa. Mutta hänellä oli mahtava ääni ja oppilaathan tunnetusti osaavat antaa opettajilleen sattuvia nimiä. Hän puhui isoin kirjaimin, kun niikseen tu-

li, ja isossa luokassa kyllä isoa ääntä tarvittiinkin. Vaikka ei kai kuin korkeintaan kerran tunnissa, sillä ainakin ensiluokkalaiset vaikenivat jo pelkän äänen kuullessaan.

Hän oli vanhan hyvän ajan opettaja, voisi sanoa, omintakeinen oteissaan ja ankara ja vaativa. Minulle on kerta kaikkiaan jäänyt sellainen mielikuva siitä lyseon porttikäytävän puoleisesta ensiluokasta, että siellä istuu pöydän takana Möla, muljauttaa lasiensa yli luokkaan, taas vähän veitikkaa silmäkulmassa, katsoo puhuteltuun oppilaaseen ja kumartuu tekemään »kekäle» pieneen mustakantiseensa. »Kekäle», hän sanookin sen ja melkein pä äänensävykin on jäänyt mieleeni, »kekäle» — paljon puhuva sana, ja tuli kai niitä kekäleitä, koska se niin on muistissa! Tai sitten hän jakaa takaisin vihkoja, joissa on paljon punaisia kekäleitä. Hän kutsuu pienen oppilaansa eteensä ja poika menee vavisten. Opettaja viittaa sormellaan: tule vain lähemmäksi. Mentävä on. Ja sitten — noin, noin — äh — vielä kerran noin ja noin, sillä samalla kekälemerkityllä vihkolla puolilempästä korvalle ja toiselle, noin... Pelkästä häpeästä siinä itku pääsi monelta. Muistatko seuraavalla kerralla, vai vieläkö. Ja kun pikkumies häpeissään ja muistavana palaa pulpettiinsa, näkee muu luokka mukavan ymmärtämystä osoittavan pilkahduksen silmälasien takana ja hymyn häivähdyksen pumakoilla poskipäällä.

Sitä kului paljon vuosia, sillä

seuraavana syksynä oli silloinen »suomenkielen tuntiopettaja», kuten nyt luen hänen itsensä toimittamasta vanhan lyseon matkikelista, jo Halsingissä. Kun minä sitten sen lyseon mielestäni jotenkuten kunnialla käyneenä ja jo neekeriksi harjoiteltuani menin Helsinkiin ja olin pakotettu itsensä yliopiston suojissa kertaamaan latinan kurssin, niin eikös siellä vain auditoriossa odota minua itse Möla, tuotanoin tohtori Snellman. Siinä tervehditään, ilmoittautumisen yhteydessä, pauskattiinko peräti kättäkin — jaha, jaha! Ja opetus alkaa. Vanha oppilas ei muista oikeastaan juuri mitään, koska, senokaamme nyt niin, hän ei ollut ajatellut tarvitsevansa sitä latinaa, Hm! Ylioppilas koettaa olla hyvin hiljaa siellä ja on iloinen, kun ei koko salissa ole tuttuja paitsi yksi uusi toveri (josta siten myöhemmin tulee paras opis-kelutoveri ja aikanaan tunnettu sanomalehtimies). Mutta yhtäkkiä mölähtää, muuta en osaa sanoa, latinantohtori, että siellä niin ja sitten salintäyteiselle ci-visjoukolla, että joo, mollaan vanhoja tuttuja, mollaan Oulusta! Sic transit...

Tunnin loputtua vinkkaa tohtori taas luokseen ja pauskaa kättä. Kuule — niin, sano vain näin ulkopuolella Sedäksi — tuota, kyllä sinun on nyt opiskeltava tätä urosten kieltä. Missäs se on oikein vika? — Ei kielessä ainkaan! Ja opiskeltiinhan sitä. Yhtä aikaa me sitten vanhan opettajan kanssa lopetimme sen latinan yliopistossa, hän siirtyäkseen toistamiseen eläkkeelle ja omistautuakseen rakkaalle latinalle ja historiallisille harrastuksilleen. minä jatkaakseni muuta ja unohtaakseni latinan. Kunhan ei ollut juuri hän sen

viimeisimmän harjoituskirjoituksenkin antaja!

Walter J. Snellman, jolle muutama vuosi sitten suotiin professorin arvonimi, oli erikoinen opettajapersoonallisuus, jonka oppilaat varmasti muistavat. Hänen latinaansa minäkin kyllä kuulin tämänkin jälkeen, sillä hän puhui mielellään latinaksi. Tehkääpä perässä pojat! Vielä sotien jälkeenkin satuin yksin hänen kanssaan asio'dessani pääkaupungissa ja sattuessani vanhan osakuntani vuosijuhliin, joissa viime vuosina Walter J. oli melkein säännöllisesti nähty kunniavieras. Kun keskiyön hetkellä vapaan sanan edestä tappi poistettiin ja perinteellisestä haarikasta otettiin ensimmäinen »skool», nousi vanha tohtori punakkana koko pituuteensa, asteli tuolirivien välitse etualalle, nousi pönttöön, kareutti kurkkuuaan ja aloitti. Sieltä tuli kirkasta latinaa ja tuli pitkä puhe. Ja kun puhe oli pidetty ja suosiosoitukset kaikuivat seinästä seinään, häivähti tuttu hymy vanhanmiehen poskillä, joille innoituksen puna jo puheen aikana oli levinnyt.

Walter J. oli aivan erikoisesti kiintynyt tähän Ouluamme. Muistanpa hyvin esim. Oulun Sillan perustamistilaisuuden Kämpissä syksyllä 1936, jossa tri S. piti pitkän ja perusteellisen esitelmän Oulun linnan vaiheista, jonka minä sitten asiaan innostuneena toimitin lehdelleni julkaistavaksi. Toimitussihteeri ei toimitussihteereitten klassilliseen tyyliin ollut yhtä innostunut, sillä juttu piti panna kolmeen lehteen ja täytyi silti jokaisessa monta vähistä palstoista. Tuli kuitenkin onneksi vaiheissa askarteli hänen mie-

lensä vuosikausia ja harrastusten tuloksena ilmestyi 1946 tästä samasta painosta Pohjois-Pohjanmaan Maakuntaliiton kustannuksella väitöskirja vuodelta 1737: De VRBE VLOA = Oulun kaupungista. Sen kirjoitti mainittuna vuorna Johannes Snellman, näiden Snellmanien esisiä, ja Walter J. suomensi sen kirjoittaen siihen alkulauseen, jossa esittelee lukijoille tuon traagillisissa oloissa nuorella iällä pois'uncen maisterin. Kiin-toisa opus kenelle hyvänsä vanhalle niinkuin nuorellekin oululaiselle

Kuten nekrologeista on näkynyt, oli prof. Snellmanilla takanaan tämän suomennostyön lisäksi muitakin kirjallisia töitä kuin väitöskirjansa Cicerosta. Koulumatrikkelissa tuota julkaisu toimintaa on lähes kokonainen sivu tällaista petiittiä. Siinä on latinaa ja Roomaa, kielioppia ja historiaa, aatteita ja puheita, suomennoksia jne. Kun Oulun Suomalaisen Yksityislyseon 50-vuotismuistojulkaisu 1874—1890—1924 viimeksimainittuna vuonna julkaistiin painosta, oli tri Snellman paraikka Oulussa ja hän myös allekirjoitti tuon paksun mainion matrikkelin esipuheen. Hän oli ollut ilmeisesti koivoavan voima ja keskeisen toimittaja sitä koeltaessa. »vaivanäköjä pa'kitkoon se tietoisuus, että tämän julkaisu tahtoo puolestaan tuoda vähäsen lisävaikeuksista suomalaisen kulttuurielämän kenitykseen», kirjoittaa WJS alkulauseensa viimeisessä lauseessa. Sen tuo paksu kirja todella on tehnyt, sillä sen sivuille mahtuu monen mainehikkaan kansalaisen muotokuva ja ansiokas elämäkerta.

Keveyt mullat haudallesi — »Sit tibi terra levis!»

P a n u.